

ATATÜRK VE SÖMÜRGEÇİLİK (EMPERYALİZM)

Süleyman KAZMAZ*

ÖZET

Atatürk askerî mücadele hayatı boyunca Türk Milletinin ve insanlığın sömürgeci emperyalist Avrupa yüzünden çektiği acıları yakından görmüş ve önderi olduğu Türk Milletinin geleceğın medeniyet ufkunda bir güneş gibi doğacağını, bunun da bütün insanlığın hizmetinde olacağını savunmuştur. Ayrıca bu medeniyetin Batı'nın sömürgeci medeniyetinin yerini alacağını, bunun sonucunda da mazlum milletlerin, Batı'nın sömürgeci medeniyetine bağımlı olmaktan kurtulacağı ve dünya nimetlerinin bütün toplumların hizmetine sunulacağı öngörüsünde bulunmuştur. Onun Emperyalizm karşısındaki mücadelesi mazlum milletlere örnek teşkil etmiştir.

Anahtar Kelimeler

Batı, Medeniyet, Sömürgecilik, Atatürk, Mazlum milletler.

* Araştırmacı-Yazar.

ABSTRACT

Atatürk during his military life, considered that the Turkish nation and humanity suffered from the colonialist and imperialistic Europe, and defended that the Turkish nation shall be born as a sun in the civilization horizon in future and this will in service of humanity. And also, this civilization shall replace with the western imperialistic civilization as a result of this, the oppressed nations shall saved from the western imperialistic civilization. His struggle of imperialism became the sample for the oppressed nations.

Key Words

West, Civilization, Imperialism, Colonialism, Atatürk, Oppressed Nations.

Mücadele ve savaş... İnsanlar mücadele eder, milletler savaşır. Hayatın ve tarihin gerçeklerinden biri. Bütün çabalara rağmen insanlar arasında sürekli uyum, milletler arasında sürekli barış kurulamamış, yer yüzünde kavgasız, çatışmasız bir dönem yaşanmamıştır. Çünkü mücadeleyi, savaşı doğuran sebepler ortadan kaldırılamamıştır.

Mücadeleler, savaşlar birer sonuçtur; onların arkasında yatan sebepler vardır; sebepler yok edilmedikçe sonuçlar da zaman boyunca akıp gidecektir.

Tarih boyunca savaşlar türlü sebeplerden meydana gelmiştir; coğrafyadan, toplum ve devlet yapısından kaynaklanan savaşlar gibi:

Kabul etmek gerekir ki coğrafi şartlar savaşların başta gelen sebepleri arasında yer alır. Toprak yetersizliği, maddî vasıtaların, toplumu doyurucu ölçüde verim düzeyine ulaşmaması savaşların başta gelen sebepleri olarak tarihe geçmiştir. Özellikle imar ve refah açısından kıtalar arası dengesizlikler, bir kıtanın maddî darlık ve perişanlık içinde bulunmasına karşılık öbür kıtanın göz alıcı bir yaşantı gerçekleştirecek imkânlarla varması tarihi kaplayan savaşlara yol açmıştır. Avrupa-Asya; Avrupa Anadolu arasında tarih boyunca süregelen savaşlar bu açıdan canlı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüzyılları kaplıyan mücadeleler gözden geçirildiği zaman temelde yatan önemli sebeplerle karşılaşılmaktadır.

Yeni Çağ'da Avrupa'yla Asya arasında uzun savaşlar cereyan etmiştir. Ayrıca Anadolu-Batı savaşlarının Etilere kadar uzanan bir tarihi vardır. Bu savaşlar sebep açısından incelendiği zaman coğrafya, hayat düzeyi ve tabiat kaynakları gibi şartların ağırlık kazandığı görülmektedir.

Orta Çağ Avrupa'sı maddî ve manevî açıdan tam bir perişanlık içindeydi; hiçbir insanî duygu ve anlayışla bağdaştırılması mümkün olmayan gılatyör oyunları, Engizisyon mahkemelerinin ölüm saçan kararları, din ve mezhep kavgalarının yarattığı katliamlar, sade deyimiyile, soy kırımlar, Avrupa'nın tarihinde insan haklarının, insan sevgisinin yer almadığını ortaya koymaktadır. Bu gerçek şartlar aynı kıtanın Yeni Çağ'da uyguladığı sömürgecilik, insan sömürüsü düzeninin doğuşunun ve yayılışının ortamını hazırlayacaktır. Ayrıca kilise baskısı, iskolastik felsefe, derebeyi zulmü,

yüz yıl, otuz yıl savaşları, maddî yokluktan kaynaklanan köylü isyanları Avrupa'yı yaşanmaz bir ülke durumuna getirmişti. Buna karşılık aynı dönemde Asya'da insanlar refahı içinde yaşıyordu; ileri bir düşünce düzeyine ulaşmıştı. Orta Asya'da Karahanlı Devleti'nde Farabi, İbni Sina, Yusuf Has Hacib hürriyeti tanımlıyor, müsbet ilmin, gökbilimin, tıbbın esaslarını ortaya koyuyor, halka hizmet devletinin yapısını inceliyordu. Anadolu'da Mevlâna dünyanın yuvarlaklığından söz ediyor, hangi dinden olursa olsun bütün insanları dergâhına çağırıyordu. Avrupa bu düşüncelere ancak yüz yıllar sonra Asya kaynaklarına eriştiği zaman varabilmişti.

Mev'ut toprakları, başka bir deyimle, vadedilmiş yüce toprakları kurtarmak amacıyla, din adamlarının önderliğinde yola çıktıklarını söyleyen Haçlıların asıl amaçlarının, oralardan gelenlerden dinledikleri refah düzeyine ulaşmak, Asya kaynaklarını ele geçirmek olduğu tarihin kaydettiği bir gerçektir. Bir gayeleri daha vardı: 1071'de Malazgirt Zaferi'ni kazanarak ikinci kez Batı'ya doğru ilerleyen Türkleri Anadolu'dan atmak. Doğu-Batı; Anadolu-Avrupa arasında kaynak ve pazar mücadelesi böyle başlar.

Hıristiyan Avrupalılar Haçlı Seferleri'nden hayal ettikleri sonuca varmadılar, elleri boş olarak da dönmediler. Yanlarında getirdikleri eserlerle Avrupa'nın maddî ve manevî perişanlıktan kurtarılmasını sağlayan hareketin başlangıcının temelini hazırladılar.

Haçlı Seferleri'ni izleyen Marco Polo'nun, Polo Kardeşlerin 25 yıl süren Asya seyahatinin de Avrupa'nın uyanışında büyük etkisi olmuştur. Özellikle anılan gezginlerin Asya'dan getirdikleri coğrafi bilgiler, pusula, barut ve matbaa Avrupa'da yeni bir dönemin açılmasını sağlamıştır. Coğrafi bilgiler özellikle pusula sayesinde Avrupalı denizciler okyanuslara açılacak, Amerika'yla birlikte bir çok yeni toprakları keşfedecek, Afrika'nın güneyinden dolaşmak suretiyle Hindistan'a varacaklar, Yeni Çağ tarihinde coğrafi keşifler, coğrafi yenilikler adıyla geçen bu hareketler sayesinde Avrupalılar dünya ticaretine hâkim olacaklar, sonraki dönemin en önemli atılımını oluşturan sanayiî besleyecek kaynak ve pazar, geniş deyimle sömürge düzenini kuracaklardır.

Avrupalı, ileri derecede imar ve refahı müsbet ilim ve sanayi sayesinde gerçekleştirmiştir. Müsbet ilmin hayata aktarılmasından doğan sanayi,

canlı gücün yerini alan gaz, buhar, elektrik gibi canlı olmayan gücün yarattığı yeni üretim düzenidir. Bu suretle elde edilen sınırsız üretim imkânı Avrupa'yı iktisadî ve siyasî hakimiyete ulaştıran zenginliğin temelini meydana getirmiştir; müsbet ilim sayesinde tabiat kanunlarına ulaşılmış, tabiat kaynakları insanın emrine ve hizmetine verilmek suretiyle maddî ilerleme gerçekleştirilmiştir; sömürgelerden, sanayileşmemiş ülkelerden elde edilen ham madde sanayide işlenerek ürün haline getirilmiş, ürünlerin yine sömürgelerde, sanayileşmemiş ülkelerde satılmasından sağlanan servet Avrupa'ya aktarılmıştır. Avrupa'nın gücünün, imar ve refahının kaynağı budur. Bu kaynağın köküne indiğimiz zaman iki açıdan yine Asya ülkeleri karşımıza çıkmaktadır. Birincisi sanayii yaratan bilgi, ikincisi sanayinin işlenmesini, ürünün satılmasını sağlayan çevre; kaynak ve pazar.

Avrupa müsbet ilim sayesinde sanayiye ulaşmış, sanayiden elde ettiği güçle Asya ve Afrika topraklarını sömürge haline getirmiştir; dolayısıyla Asya ve Afrika Avrupa'nın sanayiini besleyen kaynak ve pazar olmuştur. Asıl önemlisi Avrupa'yı Avrupa yapan müsbet ilmin Asya'dan daha doğrusu Türk diyarından kaynaklandığı gerçeğidir.

Büyük Türk düşünürü Yusuf Has Hacib'e göre insanın iki temel gücü vardır: Akıl ve bilgi. Akıl Tanrı vergisi. Bilgi insanın sonradan edindiği güç. Bilgiyle göğe dahi yol bulunur.¹ Böylece Yusuf Has Hacib insanın bilgi sayesinde tabiata, dolayısıyla dünyaya hakim olabileceğini açıklamaktadır.

İnsanın bir iş, bir eser, bir ürün meydana getirmesini sağlayan güç bilgidir; kişi onunla hayallerini gerçekleştirir; yine onunla düşünür; düşüncelerini ortaya koyar, dünyayı daha güzel bir düzeye çıkarmak suretiyle yaşamaya değer hale getirir, ihtiyaçlarını karşılar. Tarihte yeni bir dönem olarak yer alan Yeni Çağ dünyası, Yeni Çağ medeniyeti de bilginin, ilmin, müsbet ilmin eseridir. Gözlem ve deneye dayanan müsbet ilim sayesinde insanoğlu tabiat kanunlarına ulaşmış, hakim durumuna gelmek suretiyle tabiat kaynaklarından yararlanarak her gün hayat düzeyini biraz daha yük-

¹ Süleyman Kazmaz, *Hukuk ve Devlet Yönetimi Açısından Kutadgu Bilig*, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayını, Ankara 2000, s.30.

seletmiştir. Geniş deyiimiyle, müsbet ilme dayanan sanayiın sağladığı maddi vasıtalarla hem kendisini güçlendirmiş hem de dünyayı yaşantıyı güzelleştirmiştir. Batı'da ilmî yenilikler şeklinde nitelenen olay budur; olayın kaynağı da Türk dünyasıdır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi medeniyet tarihinde gözlem ve deneye dayanan müsbet ilim akımını ortaya koyan büyük Türk düşünürleri Farabi ve İbn-i Sina'dır. Avrupalılar müsbet ilmi onların kitaplarından öğrenmişler, hayata aktarmak suretiyle sanayii kurmuşlardır. Bu bakımdan Batı medeniyeti dediğimiz olay Avrupa'da birdenbire ve kendiliğinden doğmuş değildir; Türk dünyasından alınan bilgi üzerine kurulmuştur. Onun içindir ki üstün sayılan batı medeniyetinin, Doğu, Asya Türk medeniyetinin devamı olduğunu söylemek, sadece bir gerçeğin anlatımı şeklinde kabul edilmelidir. Ancak sonrası Asya açısından hazin bir dönem niteliğini taşımaktadır.

Asya müsbet ilmin, geniş deyiimiyle, medeniyetin beşiği olduğu halde sanayi dönemine giremediği için sanayileşen Avrupa'nın kaynağı ve pazarı olmaktan kurtulamamış, eserinin mükâfatını görememiştir. Üstelik Asya gerilik, iptidailik ve güçsüzlük anlamında kullanılan doğu deyiimiyle nitelenmiş, daima küçümsenmiş, bu yüzden de Avrupalıya hizmetle yükümlü sayılmıştır. Muhteşem Osmanlı Devleti de aynı acıları yaşadı.

16. yy. sonuna, 17.yy. başların kadar Osmanlı Devleti'nde parlak bir bilim ve sanat hayatı vardı. Farabi ve İbn-i Sina'nın başlattığı müsbet ilim akımını geliştiren büyük düşünce adamı Kâtip Çelebi, bilginin kaynağının akıl ve nazar, başka bir deyimle, gözlem ve deney olduğunu ortaya koymak suretiyle, 16.yy.da büyük bir atılım gerçekleştirdi; elde edilen bilgi uygulamaya aktarıldı. Türk efsanelerinde yer alan, Nişabur'da büyük Türk bilgini İsmail Cevherî tarafından hayata geçirilmek istenen uçmak düşüncesini, Galata Kulesi'nden havalanarak Boğaz'ı geçen, Üsküdar'da Doğancılar Parkı'na inen Hezarfen Ahmet Çelebi gerçekleştirdi. Lagri Hasan Çelebi icat ettiği füzeyle Saray Burnu'ndan havalandı, Boğaz'da dolandı. Sinan Paşa Yalısı önünde denize indi. Ne var ki 16.yy.da Altın Çağını yaşayan Osmanlı Devleti aynı gücü devam ettiremedi.

Osmanlı Devleti'nde gerileme dönemi 16.yy. sonlarında ulumu akliyenin, bugünkü deyiimiyle, akli ilimlerin, müsbet ilimlerin medrese programlarından çıkarılmasıyla başlar. Bu yüzden müsbet ilim akımının önü kesil-

di. Sonuç olarak da sanayi dönemine girilemedi. Buna karşılık Avrupa büyük sanayi kurdu. Türk dünyasının Avrupa karşısında gerilemesi böyle başlar. Bir sebep daha var.

Orta Çağ'da, Osmanlı Devleti'nde halkın ve ordunun bütün ihtiyaçlarını karşılayan bir küçük sanat hayatı, üretim hayatı vardı. Fakat Avrupa'da gelişen sanayi karşısında canlı gücüne dayanan küçük sanatlar rekabet imkânı bulamadı; kapitülasyon ve gümrük himayesinin olmaması yüzünden Osmanlı ülkesinin Avrupa'nın açık pazarı haline gelmesi, üretim hayatının çökmesine sebepî oldu; zamanla Avrupa karşısında iktisadî gücünü yitiren Osmanlı Devleti tarihe mal oldu. Atatürk'ün Türk dünyasında ve Asya'da yeniden doğuş çağını yaratan büyük eseri bu noktada başlar.

Atatürk asker olarak hayata atıldığı zaman Osmanlı Devleti gerileme sürecini yaşıyordu. Sömürge, dolayısıyla, sanayi beslemek için kaynak peşinde koşan Avrupalılar Osmanlı Devleti'ni parçalama, aralarında bölüşme yarışı içindeydiler. Böylece hem Osmanlı ülkesindeki kaynakları ele geçirmiş olacaklar hem de tarihi İpek Yolu'ndan Asya kaynaklarına ulaşmak imkânını bulacaklardı. Onun içindir ki kendini Türk dünyasını kurtarmak ülküsüne adanmış Atatürk Avrupalılarla mücadele ederek büyük eserini kurmaya başladı.

Atatürk'ün mücadele hayatı üç aşamalı bir seyir izler: Askerî mücadele, siyasî mücadele, başka bir deyimle, yeni bir devlet kurma mücadelesi, yeni bir medeniyet yaratma mücadelesi.

Askerî mücadele Trablusgarp'ta başlar, 9 Eylül 1922'de İzmir'de zaferle sona erer.

Yıl 1911. İtalyanlar Osmanlı ülkesinin bir bölümünü ele geçirmek için Trablusgarp'a saldırır. Atatürk bu savaşa katılmakla Avrupa sömürgeçiliğine karşı mücadeleye başlamış oldu. Bundan sonra Atatürk askerî mücadele hayatında, Muş ve Bitlis Muhabereleleri dışında Çanakkale'de Kanal Seferi'nde, Suriye'de, Filistin'de, Anadolu'da hep Avrupalılarla savaşmıştır. Denilebilir ki Yeni Çağ tarihinde sömürgecilerle, emperyalistlerle en çok savaşan asker Atatürk'tür. Bu mücadelenin ilk başarısı Çanakkale Zaferi'dir.

Birincisi Dünya Savaşı'nda müttefikler, İngilizler ve Fransızlar, Ruslara yardım etmek suretiyle Almanya'yı çöktürmek, savaşı kısa sürede bitir-

mek amacıyla Çanakkale'ye saldırdılar. Deniz savaşlarında yenilince Gelibolu yarımadasına çıkarma yapmak suretiyle kara savaşlarını başlattılar. Fakat Anafartalar'da Atatürk'ü aşamayınca geldikleri gibi gittiler, Ruslara yardım edemediler. Bu yüzden savaş dört yıl sürdü. Çanakkale Zaferi sömürgeciliğin gerileme dönemini başlattı.

Büyük sanayinin sağladığı iktisadî ve siyasî hâkimiyet, Avrupa'nın üstünlük havasına girmesine yol açmıştı; Avrupa medeniyet dünyası, üstün ırkın, üstün insanların yaşadığı ülke sayılıyordu. Buna karşılık Asyalılar, geri, iptidâî toplumlar olarak aşağılanıyordu. Avrupalı güçlü, Asyalı, doğulu, güçsüz ve zavallı gibi deyimlerle niteleniyordu; onun alinyazısı sömürge olma idi. Bu düşünce öylesine kabul ettirilmişti ki Asyalı, kaynaklarıyla, insanlarıyla Avrupalı'nın baskısı altına girdiği halde karşı bir harekette bulunamadı. Çanakkale Zaferi bu yanılığın kökünden yıktı.

Çanakkale'de Avrupalılar, Türklere, dolayısıyla Asyalılara, Doğululara yenilmiş cepheden, savaştan çekilmiştir; sonuç şudur: Asyalı, Avrupalıyı yenmiştir; şu halde Asyalı Avrupalıdan daha güçlüdür; daha üstündür. Avrupalının üstün, Asyalı'nın geri ırk olduğu görüşü sadece bir yanılığdır; onların başvurduğu bir aldatmacadır; Asya'nın uyanışı böyle olmuştur; gerek çekilme, gerek savaşın uzun sürmesi Asya'da mücadele ruhunun doğuşunu sağlamıştır.

Asyalı yeni bir inanca kavuşmuştur; onun alinyazısı sömürge halkı olmak değil, hür ve bağımsız yaşamak, Avrupalı'nın pazarı durumuna düşmemek, kaynaklarını kendi gücüyle kendisi için kullanmaktır. Gücü bu amaca ulaşmaya yeterlidir.

Çanakkale Zaferi sömürgelerin, mazlûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık savaşına başlamaları için gerekli düşünce ve inanç ortamını hazırlamıştır. Bu sayede Asya'da, Afrika'da sömürgeler hürriyet ve bağımsızlık mücadelesine girişmişler, mücadeleyi kazanarak bağımsız devletler kurmuşlar, kaynaklarına hâkim olmuşlardır. Asıl önemlisi, sömürgelerin bağımsızlık mücadeleleri sonunda Avrupalıların kaynak ve pazarlarını yitirme dönemine girmiş olmalarıdır. Bu da Batı'nın yıkılışı demektir.

Atatürk'ün Çanakkale'de kazandığı zafer sömürgeciliği, emperyalizmi ortadan kaldıracak süreci başlatmak suretiyle tarihin, özellikle Avrupa tarihinin akışını değiştirmiştir. Atatürk bu yoldaki mücadelesini İstiklâl Savaşı'yla devam ettirmiştir.

Avrupalılar, Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Ordusu'nu cephelerde yenebilmişlerdir. Ancak müttefiklerinin silâh bırakması üzerine Osmanlı Devleti mütareke istemek zorunda kalmıştır. Savaşarak değil, Mondoros Mütarekesi'nden yararlanarak Anadolu'yu yer yer işgal eden Avrupalılar, İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar asırlık hayallerinin gerçekleştiğini sandılar. Anadolu'da kaynak arayışına giriştiler. Trabzon'daki İngiliz askerî temsilciliğinde bulunan bir mühendis Erzurum ve Sivas dolaylarındaki madenleri ve demiryollarını incelemeye koyuldu.² Onlara katılan Amerikalılar da Anadolu'nun zenginliklerinden yararlanmak için önce yardım heyetleri gönderdiler; ardından kaynak arayışına giriştiler. Amerikalıların Osmanlı Devleti sınırları içinde 304 eğitim misyoneri, 65.104 kilise adamı, 11 çocuk yuvası, 337 ilkokul, 28 orta öğretim kurumu, 11 kolej, 11 hastane ve 12 dispanser vardı.³ Bunlardan başka Amerikalılar sermaye getirmek istemiştir, fakat güvenlik şartlarını yeterli görmedikleri için vazgeçmişlerdir.

Görülüyor ki daha mütareke yıllarında Batılılar Anadolu'yu sömürge haline getirmeye çalışmışlardı. Çünkü sömürgecinin, emperyalistin amacı her zaman ve her yerde kaynak ve pazar elde etmek, ham madde almak, ürün satmak, gelir sağlamak, sade deyişle, para kazanmak ve geçinmektir. Batı gerçeği budur. Avrupalıların, Amerikalıların bütün ülkelerle kurdukları ilişkilerde uyguladıkları değişmez siyaset, değişmez yöntem budur. Ne var ki Atatürk onların, emperyalistlerin Anadolu üzerindeki emellerine kavuşmalarına imkân vermedi. İstiklâl Savaşı'yla bu sonuca varılmıştır.

Atatürk İstiklâl Savaşı'nın emperyalistlerle yapılan bir mücadele olduğunu açıkça ifade etmiştir. 29 Aralık 1921 tarihinde T.B.M.M.'de söylediği nutukla Türk Milleti'nin yüz yıllardan beri bütün bir emperyalist ve ka-

2 Haluk Selvi, *Milli Mücadele Erzurum (1918-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000. s. 164-203-213.

3 A.g.e., s. 164-203-213.

pitalist âlemin baskısı altında bulunduğunu; yine aynı nutukla bir yıl, bir buçuk yıl önce milletin onlarla mücadeleye başladığını, emperyalist kuvvetlerin milleti haklarında onur ve bağımsızlığından yoksun kılmak istediklerini söylemiştir. Çünkü onlar sınırsız tabîî hazineleri, geniş memleketi Türk Milleti'nin elinde bırakmayı uygun görmemişler, ülkeyi parçalamak, milleti esir etmek istemişlerdir.⁴ Yine 19 Eylül 1921 tarihinde TBMM'de söylediği nutukta Yunanlıların yüz yıllar önce Haçlıların izlediği dinî amacı ihya etmeğe çalıştıklarını açıklamıştır.⁵

Gerçek şudur ki Avrupalılar, Anadolu'ya karşı Haçlı Seferleriyle giriştikleri mücadeleyi sanayileşme döneminde sömürgeciliğe, emperyalizme dönüştürerek devam ettirmişlerdir; amaç değişmemiştir: Anadolu kaynaklarını ele geçirmek! Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen işgal olaylarının sebebi budur. Atatürk İstiklal Savaşı sonunda Avrupalıları yenmekle Anadolu'ya yönelik Batı sömürgeciliğini ortadan kaldırmıştır. Böylece Atatürk Çanakkale Zaferi'nden sonra Batı sömürgeciliğine, Batı emperyalizmine karşı ikinci bir zafer daha kazanmıştır. Fakat mücadele bitmemiştir.

Atatürk'ün mücadele hayatında ikinci aşama siyasî mücadeledir; amaç halk devletini, halka hizmet ilkesine dayanan devleti kurmaktır.⁶ Türkiye Cumhuriyeti Devleti budur. Yeni devlet, uzun savaşlar yüzünden harab olmuş bir Anadolu, maddî varlığı tükenme noktasına varan bir toplum devralmıştı. Onun için yeni devlet hizmet devleti olacak, ülkeyi imara, halkı refaha kavuşturacaktı. Bu da Anadolu'da yeni bir medeniyet kurmayı gerektiriyordu. Mücadelenin üçüncü aşaması budur. İmar ve refah geniş ölçüde iktisadî çalışmalara bağlıydı. Bu bakımdan Atatürk askeri zaferlerin iktisadî zaferlerle tamamlanması gerektiğini söylemiştir.

Türk Milleti geniş kaynaklara, Atatürk'ün deyişiyle, sınırsız tabîî hazinelere, geniş topraklara sahiptir. Avrupa Haçlı Seferleri'nden beri bu hazineye göz dikmiştir. İstiklal Savaşı'yla Avrupalıların bu emelleri sona er-

4 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayın, Ankara, 1987, s. 1, 159-160.

5 A.g.e., s. 199.

6 A.g.e., s. 1-338.

dirilmiş, Anadolu hazinesi onların saldırısından kurtarılmıştır, bu hazineler Türk halkının refahı ve Anadolu'nun imarı için kullanılacaktır. "Millî kültürü muasır kültür seviyesinin üstüne çıkarmak" amacını bu şekilde anlamak ve anlatmak gerekir.

Medeniyet, bir yönüyle, mücadele vasıtasıdır; insan varlığının korunması, geliştirilmesi, daha güzel, daha mutlu bir dünya yaratılması için gerekli maddî ve manevî vasıtaların bütünü. Toplumlar ancak medeniyetleriyle yaşarlar ve yükselirler. Onun için de medeniyet alanında daima ilerlemek zorundadırlar.

Avrupa'yla Anadolu arasındaki mücadele coğrafyadan ve tarihten kaynaklanmıştır. Orta Çağ'da Asya'nın hayat, dolayısıyla medeniyet düzeyine özenen, bu amaçla Haçlı Seferleri'ne çıkan Avrupa, Yeni Çağ'da da iktisadî ve siyasî üstünlüğünden ve Osmanlı Devleti'nin gerilemesinden yararlanarak Anadolu'ya saldırdı, ama, Türk Milleti'nin gücü ve Atatürk'ün dehası karşısında geri döndü. Fakat amaç değişmemiştir. Bu sebeple daima hazırlıklı olmalı, tedbiri elden bırakmamalı. Onlar gelecekte de toplumun zayıf bir anında pazar ve kaynak ihtiyacıyla Anadolu'yu tekrar ele geçirmek isteyebilirler, çünkü onlar pazar ve kaynak sebebiyle daima bu emelin peşinde koşarlar, bu emelden vazgeçmezler; yine gelebilirler. Bunu önlemenin tek yolu onlardan üstün, onlardan güçlü olmak, millî kültürü muasır medeniyetin, özellikle Avrupa medeniyetinin seviyesinin üstüne çıkarmaktır. Avrupa karşısında hür ve bağımsız olarak yaşayabilmek için onlardan üstün duruma gelmeliyiz, saldırdıkları zaman onları yenecek, geri gönderecek bir güç düzeyine yükselmeliyiz. Bu düşünceyi uygulama dallarından biri kuşkusuz iktisat alanıdır.

Avrupa'nın üstünlüğü müsbet ilim ve sanayiden geliyordu. Onun için Atatürk yeni devleti kurduktan sonra birinci derecede müsbet ilim ve sanayileşme üzerinde durdu. 10. yıl Nutku'nda "Türk Milleti'nin yürütmekte olduğu terakkî ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müsbet ilimdir" demek suretiyle üçyüz yıl sonra Türk dünyasında yeniden müsbet ilim çağını başlattı. Bundan başka imar ve refah yolunda ülke kaynaklarının, milletin gücüyle kullanılmasını sağlayacak sanayileşmeye ön-

celik verildi, özel teşebbüsü destekleyen devletçilik düzeniyle birçok fabrikalar, sanayi tesisleri kuruldu. Sanayi ve yerli malının Avrupa'nın rekabetinden etkilenmemesini sağlayacak gümrük koruması ve uygulamasına geçildi. Yatırımcı, korumacı, destekleyici devlet düzeniyle iktisadî hayatı güçlendirmek bakımından paranın dışarıya akmasını önlemek amacıyla ne kadar satılırsa o kadar satın almak ilkesine dayanan dengeli dış ticaret yöntemi getirildi, faiz ve döviz denetim altına alındı. Böylece ülke iktisat, sanayi ve ticaret alanında Avrupa karşısında güçlü bir duruma yükseltildi.

Atatürk askerî mücadele hayatı boyunca Türk Milletinin ve insanlığın sömürgeci, emperyalist Avrupa yüzünden çektiği acıları yakından görmüştü. Bu sonuç Batı medeniyetinin tarihten gelen yapısından kaynaklanıyordu. Çünkü sanayiden sağladığı güç sayesinde Anadolu'nun, Asya'nın ve öteki kıtaların servetini ülkesine taşıyarak imara ve refaha kavuşmuştu. Kendi kaynak ve pazarları yeterli olmadığı için bu düzeni sürdürmek zorundaydı. Ayrıca ulaştığı güç ve kurduğu hakimiyet dolayısıyla öteki kıtalardan üstün olduğu havasına girmişti. Bundan başka Orta Çağ'da yaşadığı maddi imkansızlıktan kurtulmak için yola çıktığında daima kazanç, sade deyimlerle para peşinde koşmuştur. Onun için Batı medeniyeti bencil ve maddeci bir medeniyettir. Bu niteliklerden doğan uygulamalar, savaşlar, özellikle sömürge paylaşımı yüzünden çıkarılan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nın yarattığı felâketler yeni bir medeniyet anlayışı ihtiyacını ortaya koymuştur. İnsanlığın ortak malı olan medeniyet yalnız bir kıtanın, yalnız bir kıtada yaşayan toplumların, olayımızda Batı'nın tekelinde kalmamalıdır, bütün insanlığın hizmetinde olmalıdır. Bu görüşü getiren Atatürk'tür.

Atatürk 10. yıl nutkunda "... Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafıyla atının yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır." demiştir. Güneş Türk medeniyetinden gelen bir kavramdır. Büyük düşünür Yusuf Has Hacıp ölümsüz eseri Kutadgu Bilig'de güneşi şöyle tanımlar. "Güneş doğar ve bu dünya aydınlanır, aydınlığını bütün halka eriştirir... Güneş doğunca yere sıcaklık gelir. O zaman binbir renkli çiçekler açılır."⁷ Yeni medeniyet bu nitelikleri taşımalı, bütün insanlığın hizmetinde olmalıdır.

7 Yusuf Has Hacıp, Çeviren: Reşit Rahmeti Oral, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1991 s. 70.

Atatürk Türk Milletinin geleceğın medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacağını söylemekle bütün insanlığın hizmetinde olacak bir medeniyetin müjdesini vermiştir. Güneş medeniyeti diyebileceğimiz bu medeniyet Batı'nın bencil ve maddeci medeniyetinin yerini alacaktır. Böylece dünya, özellikle mazlum milletler Asya ve Afrika insanları Batı'nın sömürgeci emperyalist medeniyetine, başka bir deyimle sanayi medeniyetine bağımlı olmaktan kurtulacak, dünya nimetlerini bütün toplumların hizmetine sunulacak; kaynaklar üzerinde oturanlar kendi güçleriyle bu kaynaklardan yararlanarak refaha kavuşacaktır.

Sonuç olarak belirtmek isterim ki Türk insanını üç aşamalı bir görev beklemektedir. Anadolu'nun zengin kaynaklarını kendi gücüyle işleyerek ülkenin imarını, halkın refahını sağlamak, millî kültürü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak suretiyle Batılı sömürgecilerin, emperyalistlerin Anadolu'ya bir daha saldırmalarını imkânsız kılmak, zengin tarihten alacağı hızla bütün insanlığa hizmet verecek yeni bir medeniyet yaratmak suretiyle yeryüzünü Avrupalı sömürgecilerin, Batılı emperyalistlerin bencil ve maddeci medeniyetinden kurtarmak, Türk Milletinin bu amaca varılmasını sağlayacak güce sahip olduğuna inanmalıyız. Atatürk'ün şu sözünü hatırlamamız yeterlidir. "Türk Öğün, Çalış, Güven".